

Katecheze Duch svatý

Symboly Ducha sv.

Dnes si něco povíme o třetí Osobě Nejsvětější Trojice, tedy o Duchu svatém. Je asi nejhůř uchopitelný a představitelný, v bibli i v učení církve se s ním setkáváme spíš jen symbolicky na příklad v podobě **oblaku** – tak ho vidíme na hoře Proměnění, když se Ježíš ukazuje Janu, Jakubovi a Petrovi ve své oslavené podobě. Ježíše zahálí oblak a z něj se ozve hlas, který říká: „Toto je můj vyvolený syn, toho poslouvejte.“ Jindy je Duch svatý vnímán jako **živá voda** vyvěrající z těla ukřižovaného Krista.

Jindy se zase za symbol Ducha svatého považuje **pečeť** na znamení nezrušitelnosti a neopakovatelnosti. Tato symbolika se dostala také do liturgie při biřmování, když biskup při udílení svátosti říká: „Přijmi pečeť daru Ducha svatého.“

Můžeme se setkat i s méně známými vyjádřeními jako je **ruka** či **prst**. Ale nejznámějšími symboly jsou samozřejmě oheň a holubice.

Symbolika **ohně** vychází z mnoha biblických výroků: Prorok Eliáš, jehož *slovo plálo jako pochodň*, přivolá *z nebe oheň* na oběť na hoře Karmel. Jan Křtitel hlásá Krista jako toho, který bude *křtít Duchem svatým a ohněm*. Sám Ježíš říká: „*Oheň jsem přišel vrhnout na zem*, a jak si přeji, aby už vzplanul.“ A samozřejmě v neposlední řadě ona událost Letnic, kdy na učedníky spočine Duch svatý v podobě „*jazyků jako z ohně*“ a učedníci jsou jím naplněni.

Holubici symbolizující Ducha svatého si zase hned spojíme s Ježíšovým křtem v Jordánu. Ale nejde jen o tuto událost. Holubice symbolizuje Ducha svatého už ve Starém zákoně, kdy po potopě přináší Noemu a jeho rodině olivovou ratolest na znamení, že země je opět obyvatelná.

Takže Ducha svatého můžeme vidět opravdu jen v těchto symbolech. Ovšem mnohem důležitější je fakt, že ho můžeme poznat skrze jeho působení. Duch svatý je totiž ten první, který probouzí naši víru. Pokud my tady jsme dnes křesťané a věříme v Boha a Ježíšovo božství, pak si můžeme být jisti tím, že věříme díky Duchu svatému. To odpovídá výroku svatého Pavla, který řekl, že „jen pod vlivem Ducha svatého může někdo říci: ‚Ježíš je Pán‘.“ (1 Kor 12,3)

Působení Ducha sv. v Písmu

Jak už jsem naznačila, projevuje se Duch svatý i ve všech důležitých biblických příbězích. Působil od počátku světa. Vždyť hned v druhém verši První knihy Mojžíšovy se zmiňuje, že „Země byla pustá...“, ale nad vodami se vznášel *duch Boží*.“ (Gn 1,2) Jinak se ale Duch svatý zmiňuje ve Starém zákonu jen velmi nejasně, neboť Mojžíšův Zákon, podle něhož se dodnes židé řídí, byl právě tou autoritou, kterou v Novém zákoně nahrazuje Duch svatý. To ale neznamená, že by nepůsobil už tehdy.

Stačí si poslechnout Izaiášovo proctví: „Vyrazí ratolest z pahýlu Jesse, výhonek vypučí z jeho kořenů, spočine na něm *Duch Hospodinův: duch moudrosti a rozumu, duch rady a síly, duch poznání a bázně před Hospodinem*.“ (Iz 11,1-2)

Ale opravdový průlom samozřejmě přichází až s Novým zákonem. Lukáš se zmiňuje, že Jan Křtitel je „plný Ducha svatého už od mateřského lůna.“ Sám Ježíš je počat z Ducha svatého, sestoupí na něj Duch v podobě holubice při křtu a tak dále. Hlavní zjevení ducha

svatého ale přichází až na konci Ježíšova života a vlastně až po zmrtvýchvstání, kdy Ježíš předá svatého Ducha svým učedníkům tím, že na ně dechne. Od té chvíle se poslání Krista a Ducha svatého stává posláním církve.

Duch sv. v církvi

I když tedy Duch svatý působí v každém z nás tím, že se v nás modlí, působí v našem svědomí, můžeme zaslechnout jeho hlas skrze různá vnuknutí vycházející z Boží vůle, vede nás, je naším rádcem, utěšuje nás v těžkostech...projevuje se tedy i ve společenství, tedy v církvi.

Tam můžeme nejlépe Ducha svatého poznávat: je to v **Písmu svatém**, které inspiroval. Víme, že slovo inspirovat pochází z latinského in (dovnitř) a spiro (dýchat). Duch svatý tedy vdechl Písmu onu božskou podstatu a pravdu. Dále Duch působí v **posvátné tradici**, jak jsme o ní mluvili před pár týdny. V **učitelském úřadu** církve, ve svátostné liturgii, samozřejmě v **modlitbě**, ve svých darech-charismatech, ve svědectví svatých... Na těchto všech místech můžeme zaslechnout jeho hlas a vnímat jeho moc.

Když se letmo dotkneme aspoň třeba svátosti smíření. Kněz při rozhřešování zmiňuje Ducha svatého a říká, že byl dán na „odpuštění hříchů“. Díky jeho působení v této svátosti mohou být naše hříchy odpuštěny.

Nebo svátost Eucharistie. Když kněz proměňuje chléb a víno, činí tak opět skrze Ducha svatého a říká: „Posvěť svým Duchem tyto dary, ať se stanou Tělem a Krví...“

A takhle bychom mohli mluvit o všech sedmi svátostech, protože v každé z nich Duch svatý aktivně působí. Jinak by to nebyla svátost.

Dary Ducha sv.

Ale pojďme se podívat i na jiné jeho projevy, na jeho dary, které Duch svatý může člověku dát. Podle Izaiášova proroctví jich je sedm. Dar moudrosti, rozumu, rady, síly, poznání, zbožnosti a bázně Boží.

Protože jde o dary, nikoli o žádnou samozřejmost, není možné, abychom všichni oplývali všemi dary. Bůh je uděluje, jak chce, podle svého vlastního svobodného úsudku.

Už dva první dary mohou působit trochu zmatek. Dar moudrosti a rozumnosti nebo rozumu. Zní to podobě, a přitom je mezi oběma pojmy velká propast. Rozumný neboli lépe řečeno – inteligentní – člověk nemusí být ještě moudrý. A když to řeknu úplně naší mluvou: vysoké IQ nevypovídá nic o moudrosti dotyčného. **Moudrost** je totiž úzce spojena se zbožností. V žalmech se doslova říká: „Počátek moudrosti je bázeň před Hospodinem.“ (Žl 111) Moudrost předpokládá pokoru a uznání Boží svrchovanosti. Je to zdravý úsudek, zdokonalený působením Ducha svatého.

Dar **rozumu** je více spojován s inteligencí, nikoli s bází před Hospodinem. Intelekt je schopen chápat vše, všechny souvislosti, vnímat maličkosti a vyvozovat z nich závěry. Inteligentní člověk tedy ve službách Bohu může najít mnohé teologické zákony, pochopit podstatu různých jevů a proniknout lépe do podstaty samotného Boha. Samozřejmě že intelekt bude vždycky nějak omezený, protože Bůh sídlí v neproniknutelném světle, ale intelekt se mu může přiblížit.

Dar **rady** je velkou pomocí pro ty, kteří tápou, pochybují a rozhodují se. To není slabost bloudit a hledat odpovědi. Naopak. Písmo svaté říká: „Pošetilci se jeho cesta zdá zřejmá,

moudrý člověk však naslouchá radě.“ (Pří 12,15) A protože je tedy zcela v pořádku nebýt si jistý a pochybovat, Bůh uděluje některým z nás dar rady, abychom si navzájem pomáhali osvětlit cestu a najít Boží vůli.

Dar **síly** je velmi blízký statečnosti. Musíme mít sílu bojovat v životních zkouškách, musíme překonávat překážky, statečně hájit pravdu. Ovšem tato síla je darem Ducha svatého jen tehdy, nespolehnáme-li se na sebe. Nejde tedy o naši lidskou sílu, ale o sílu Ducha svatého, který nám pomůže všechno překonat.

Dar **poznání** souvisí s prvními dvěma dary, tedy s rozumem a moudrostí. Poznání jde ale ještě hloub, nejedná se jen o intelektuální poznání, tedy že něco nastudujeme a známe to. Jde spíše o prožitek, o osobní poznání. Slovo poznání se v písmu vyskytuje často a nikdy není omezeno jen na intelekt. Když Adama poznal Evu, znamenalo to, že ji poznal důvěrně. Podstatou daru poznání je tedy poznání osobní a důvěrné. Pokud nějakou pravdu víry prostuduju a umím o ní teologicky mluvit, neznamená to ještě, že k ní mám nějaký osobitý důvěrný vztah.

Pojem „poznání“ se také často týká na příklad poznání Ježíše Krista. Když někdo prohlásí, že „poznal“ Ježíše, neznamená to, že ho někde potkal a zdál se mu povědomý, ani to neznamená, že teď zná jeho názory. V tom původním významu tohoto slova je obsaženo spíš sdělení, že nahlédl a ztotožnil se s Ježíšovým nitrem. Došel k poznání jeho podstaty, toho, jak co myslel a jaký opravdu byl.

Dar **zbožnosti** je šestým darem Ducha svatého. Dříve byla zbožnost vnímána jako ctnost, dnes se už v očích mnoha lidí jeví spíš jako bláznovství. Myslím, že málokdo se dnes modlí za dar zbožnosti, spíš naopak. Mnozí křesťané se drží v mantinelech, které si vytyčili podle vlastních představ, nikoli podle Boží vůle. Kdo tyto mantinely překračuje a chová se zbožněji, má co dělat s fanatismem. A tak se vlastně bojíme být zbožní a vůbec o tento dar neusilujeme. Vždyť co by si o nás nevěřící nebo vlažnější křesťané řekli?

Posledním darem je **bázeň Boží**. Dřív byla tato bázeň vnímána spíše jako strach z Božích trestů a z Boží spravedlnosti. Dnes si ale uvědomujeme, že o nic takové nejde. Bázeň Boží je prostě úcta a respekt vůči milující Boží autoritě. Bez bázně Boží nemůžeme mít správný vztah k Bohu, protože zapomínáme na jeho majestát, na to, že on je Původcem a Stvořitelem světa.

Bázeň Boží navíc znamená, že bereme Boha vážně a že nepřikládáme velkou důležitost tomu, co nemá žádnou cenu. Bázeň Boží nás osvobozuje od všech zbytečných strachů.

Zakoušení Ducha sv.

Na závěr bych se ještě chtěla zastavit u problému zakoušení Ducha svatého. Duch svatý je neviditelný, jak tedy můžeme poznat, že je v nás přítomen? Tyto otázky si kladli křesťané celá staletí a ve čtvrtém století vystoupili tzv. **messaliáni** s názorem, že Ducha svatého můžeme cítit. Pokud jeho přítomnost necítíme, nemáme ho. Tento názor byl odsouzen jako bludný. Dokonce i velcí reformátoři se v 16. století přidali k tomuto závěru a tvrdili, že cítit v sobě Ducha svatého nebo cítit se ospravedlněn neznamená totéž, jako Ducha svatého mít a skutečně ospravedlněn být.

I velcí svatí prožívali chvíle nebo období temna, kdy se cítili Bohem opuštěni. Líbí se mi, jak se k tomuto pocitu postavil učitel církve, svatý **František Saleský**. V době svého mládí se nechal přemoci pocitem, že je zavržený a skončí v pekle. Ale řekl Bohu krásnou věc:

„Klidně mě po smrti zavrhni a pošli do pekla. Dokud ale žiji, chci ti naplno sloužit a zachraňovat jiné duše!“

Jisté je, že přítomnost Ducha svatého prostě někdy pocítujeme a někdy ne. Obecně se stanovuje několik **fází duchovního života**. To první je období, kdy jsme dětmi a přestože jsme třeba byli hned po narození pokřtěni, přítomnost Ducha svatého dlouho nezakoušíme. Pak ale musí nastat okamžik *obrácení*. Tato konverze, ať už se týká člověka vyrůstajícího v křesťanském prostředí nebo mimo něj, je provázána velmi silnou přítomností Ducha svatého. Přichází období útěch a Božích sladkostí, které obvykle nastartuje duchovní život. Bůh takhle duši táhne ke svému srdci a snaží se s ní navázat co nejintimnější vztah. V tomto období žádná duše od víry odpadnout nemůže, protože je Bohem mocně ovládnuta. Pak ale přichází třetí životní fáze. Zdánlivě *se Bůh vzdálí* a člověk přestane pocítovat jeho přítomnost a jeho útěchy. Přijde období temna a pochybností. Ačkoli je Bůh stále přítomen a Duch svatý dává duši stále dost svých milostí, člověk je už nezakouší a cítí se opuštěný. Mnoho lidí v této době opouští svou víru, vrací se ke své vlažnosti a přestává se zajímat o duchovní život. Autoři duchovních knih tvrdí, že je to období očištné a že učí duši člověka nelpět na těchto útěchách, které se velmi podobají jakýmkoli útěchám světským. V této temné noci, jak ji nazývá svatý Jan od Kříže, je třeba si uvědomit, že máme milovat Boha proto, jaký je, a ne pro sladkosti, útěchy a příjemné pocity, které nám dává. Po očištné fázi, pokud ji člověk přečká ve věrnosti, přichází období *stability* a pokoje srdce. Fáze duchovního života, tedy období temných nocí a sladkých útěch se pak průběžně střídají, ale zralá duše by už toto zakoušení či nezakoušení přítomnosti Ducha svatého měla přijímat s pokorou a důvěrou.